

Верховної Ради України щодо розробки вказаної концепції, орієнтовної програми законопроектних робіт та винесення цих документів на обговорення широкого кола фахівців була одностайно підтримана. Інститут рекомендовано доопрацювати ці документи з урахуванням висловлених на конференції пропозицій та зауважень і внести їх на розгляд Верховної Ради України.

*Матеріал підготувала канд. юрид. наук, доц.
ІПК Генеральної прокуратури України
О. Б. ЧЕРВ'ЯКОВА*

ПРОБЛЕМИ ЖІНОЧОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

12—13 червня ц. р. в Академії правових наук України відбувся науково-теоретичний семінар «Проблеми жіночого політичного лідерства в умовах розвитку демократичних процесів в Україні». Ініціаторами та організаторами семінару виступили Академія правових наук України та Харківський центр жіночих досліджень. У ньому взяли участь представники Академії правових наук України, Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого, депутати Верховної Ради України, представниці різних рівнів виконавчої влади, представники багатьох неурядових жіночих організацій з Києва, Донецька, Харкова, Херсона, а також Ратгерського університету (США).

В рамках проведення семінару відбулась презентація відеофільму «Україна-96: жіночий портрет», створеного лабораторією «Вдосконалення правового становища жінок» АПРН України разом з Харківським центром жіночих досліджень.

Засідання семінару відкрив президент Академії правових наук України, ректор НЮА України ім. Ярослава Мудрого академік **В. Я. Тацій**. Вітаючи учасників семінару, він підкреслив його важливість в контексті змін, що відбуваються в Україні, в період розбудови дійсно громадянського суспільства. Можна по-різному ставитися до жіночого руху, але сьогодні будь-яка розумна людина, незалежно від статевої належності, сказав В. Я. Тацій, повинна розуміти, що гарантія рівних прав і можливостей чоловікам і жінкам в усіх сферах, в тому числі й в політиці, — це захист в першу чергу прав громадянина в суспільстві, яке претендує на цивілізованість. Особливо була відзначена необхідність підвищення правових знань жінок, які прагнуть активно займатися політикою і зайняти ключові пости на різних рівнях влади.

Доцент Харківського університету **Л. Морозко** представила певний зріз участі українських жінок у владних і політичних структурах, свій погляд на причини роз'єднання жіночих організацій України. Реалії сучасного українського суспільства такі, що проблема жіночого політичного лідерства ще не скоро знайде суспільне звучання та її актуальність вийде за рамки жіночої аудиторії. Аналізуючи досвід інших країн, слід зазначити, що реальна участь жінок в політичних процесах розпочинається там і тоді, де і коли розпочинає функціонувати громадянське суспільство. Сьогодні більшість жіночих організацій України далекі від практичної політичної боротьби, поки що зайняті самоутвердженням. Більш того, сумний досвід I з'їзду жінок України (1994 р.) продемонстрував неготовність до об'єднання зусиль, а отже, незрілість представниць жіночого руху відіграти значну роль в політичних процесах на благо своїх дітей та України.

Виступ наукового працівника Інституту соціології НАН України **О. Іващенко** був присвячений соціологічним дослідженням у сфері жіночого політичного лідерства. У 1992 р. половина опитаних чоловіків були категорично настроєні проти участі жінок в політиці. Сьогодні ця цифра змінилась на кращий бік вельми незначно, що пояснюється перш за все стереотипами свідомості, сформованими пропагандою образу жінки як хранительки родинного вогнища, Берегині. І у самих жінок, за даними досліджень, дуже низька самооцінка, низький рівень самосвідомості. Так, 25 % опитаних жінок згодні з тим, що вони є «людьми другого сорту». Як можна змінити цю ситуацію? Тільки через досягнення жінок, щоб вони продемонстрували суспільству, на що вони здатні. Проте це утруднюється тим, що з року в рік знижується представництво жінок в органах влади і, як наслідок, падає авторитет жінок «в очах народу». Тобто виходить свого роду замкнене коло. За думкою О. Іващенко, сьогодні заявляє про себе новий резерв потенційних жінок-політиків. Це бізнес-леді. Поміж них усе виразніше простежується орієнтація на політичну діяльність як на можливість впливати на рішення, що приймаються урядом. Цілком очевидно, що ці жінки неминуче прийдуть у політику і будуть помітними в ній завдяки своєму капіталу. Інша справа, наскільки пріоритетними для них при цьому стануть питання, пов'язані з рівноправ'ям жінок.

Професор Ратгерського університету (США) **Дж. Регульська** побудувала свій виступ на розповіді про досвід участі Неурядової жіночої організації (НЖО) у виборчих кампаніях Польщі та Америки. Центр досліджень Росії, Центральної та Східної Європи, який представляла на семінарі

Дж. Регульська, недавно провів опитування в деяких країнах щодо того, чи є рівність між чоловіком і жінкою в плані політичної кар'єри значущим елементом демократії. До 60 % опитаних позитивно відповіли в Болгарії, Україні, Росії, до 50 % — в Литві, Естонії, Словенії, Угорщині, Чехії. Як от усе не так вже погано. Але як тільки справа доходить до виборів, ці відсотки «не спрацьовують». Тому не можна покладатися лише на нібито благополучний, обнадійливий рівень суспільної свідомості, який вже є. Як тільки вона опиняється перед вибором, усе вирішується не на користь жінок. У зв'язку з цим, за думкою Дж. Регульської, повчальним є досвід США та Польщі в організації і проведенні виборчих кампаній жінок-кандидатів. Практика цих країн свідчить: чим більше жінок проходить у вищі органи влади (парламент і конгрес), тим більше балотується їх на наступних виборах. І, природно, існує й зворотна залежність: чим більше жінок висувається, тим більше їх обирається. Тому, зокрема в Україні, перше завдання, яке повинні поставити перед собою НЖО, — це висунути якомога більше жінок на майбутніх виборах. В Польщі, наприклад, випускаються спеціальні навчальні посібники, де розробляється стратегія поведінки жінок-кандидатів у виборчій кампанії, даються поради, як репрезентувати себе, як спілкуватися з виборцями тощо. При складанні цих рекомендацій ураховані існуючі бар'єри, які жінка-кандидат повинна подолати, щоб домогтися успіху. В США перед кожними виборами в масштабах усєї країни проводиться кампанія «Поступове просування до влади», лозунг якої — «Балотуйтеся, і ми Вам допоможемо». Допомагають не тільки рекомендаціями, а й фінансово. Так, існує окрема організація, яка займається збиранням коштів на виборчі кампанії жінок-кандидатів.

Дж. Регульська розповіла й про так званий Центр жінок-депутатів у польському парламенті, що є зараз ледве чи не унікальним досвідом об'єднання жінок-політиків, незалежно від їх партійної належності. Мета цього Центру — захист прав жінок, що особливо важливо, зміцнення становища жінок в усіх сферах суспільства. Група жінок-депутатів також орієнтовано працює через своїх членів і в самих політичних партіях, громадських організаціях, проводить мітинги, зустрічі. По суботам до парламенту прибувають жінки з усєї країни і обговорюють разом з жінками-парламентаріями загальні проблеми.

Виступ депутата Верховної Ради України **Н. Вітренко** був присвячений аналізу економічних і правових процесів, які відбуваються в Україні, а також ролі жіночих неурядо-

вих організацій в подальшому вдосконаленні демократизації українського суспільства.

Член-кореспондент АПрН України Ю. Тодика звернув увагу присутніх на те, що від результату розвитку конституційного процесу в Україні залежать загальний правовий статус жінки, її можливості впливу на політику держави в різних сферах. На його думку, в новій Конституції України не підкреслюється належним чином принцип рівності жінки і чоловіка, відсутні додаткові гарантії реалізації жінкою своїх прав і свобод, хоча на сучасному етапі розвитку суспільства в цьому є велика необхідність. Чинна правова система України недостатньо спрямована на забезпечення активної участі жінки в політичній сфері, в правотворчому процесі, в діяльності владних структур.

Ю. Тодика також звернув увагу на те, що в Конституції України закладено важливі для забезпечення прав жінки такі світові конституційні цінності, як розподіл влад, пріоритет прав людини і громадянина, політичний та ідеологічний плюралізм, принцип народовладдя, розширено коло конституційно закріплюваних прав і свобод особи. Суттєве значення приділяється політичним правам і свободам, що може позитивно вплинути на реалізацію прав жінок в політичній сфері. Але ж далеко не всі права гарантовані необхідним чином. Конституція заклала сучасні моделі взаємовідносин держави і громадянина. Необхідно зробити все, щоб її норми були якісною базою формування демократичної правової системи України, спрямованої на всебічне забезпечення прав і свобод жінки, дитини, впливу жінки на політико-правовий процес в державі і суспільстві.

В заключному слові керівник лабораторії «Вдосконалення правового становища жінок» АПрН України кандидат філософських наук О. Руднева підбила підсумки роботи семінару.

Учасники семінару прийняли такі рекомендації:

— розробити програму постійно діючих семінарів з підвищення правових і політичних знань для учасниць жіночого руху, особливо для жінок, які прагнуть займатися політикою;

— розробити програму спільної діяльності лабораторії «Вдосконалення правового становища жінок» АПрН України з різними жіночими неурядовими організаціями;

— рекомендувати представлений відеофільм до широкого показу по каналах телебачення;

— підтримати ідею розробки законопроекту про запобігання насильству в сім'ї;

— провести у жовтні наступний семінар з проблеми «Участь жінок в політичних партіях: національні моделі та міжнародні стандарти».

Матеріал підготували начальник Управління планування та координації правових досліджень АПРІА України д-р юрид. наук А. П. ГЕТЬМАН, керівник лабораторії «Вдосконалення правового становища жінок» АПРІА України канд. філос. наук О. М. РУДНЄВА

НАУКОВА ХРОНІКА

ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

4 липня 1996 р. в м. Києві відбулося розширене засідання Президії Академії правових наук України. Засідання збіглося з офіційним відкриттям Київського регіонального центру Академії. З цієї нагоди у роботі Президії взяли участь Глава Адміністрації Президента України Д. В. Табачник, Секретар Ради безпеки України В. П. Горбулін.

За дорученням Президента України Глава Адміністрації **Д. В. Табачник** привітав усіх членів Академії з відкриттям Київського регіонального центру і висловив подяку за участь Академії у розробці проекту Конституції України та роз'яснення його положень. Ми впевнені, сказав Д. В. Табачник, що Академія і надалі буде здійснювати на високому рівні законопроектні і дослідницькі роботи в галузі держави і права, докладе всіх зусиль для втілення положень Конституції у життя.

Привітаючи членів Академії, Секретар Ради безпеки України **В. П. Горбулін** особливо підкреслив, що Україна повинна мати сучасне законодавство, без якого не може бути її дійсної безпеки. Саме тому попереду у Академії, підкреслив В. П. Горбулін, дуже багато роботи.

Президент Академії правових наук України **В. Я. Тацій** щиро подякував Президента України Л. Д. Кучму, Главу Адміністрації Президента Д. В. Табачника, Секретаря Ради безпеки України В. П. Горбуліна за високу оцінку діяльності Академії і запевнив, що Академія докладе зусиль для побудови правової держави України. Президент Академії академік В. Я. Тацій також поздоровив усіх присутніх з прийняттям Верховною Радою Конституції України і висловив щиро подяку академікам Ф. Г. Бурчаку, Ю. М. Прошевому, В. В. Копейчикову, М. В. Костицькому, В. В. Сташи-